

ma actual de la premsa local i comarcal —una visió encertada al meu parer, i no massa desenvolupada per les investigacions universitàries en comunicació—, Musons recorda que s'ha censat un total de 59 publicacions l'any 1994, una xifra inversemblant per a molts experts en comunicació i que demostra la necessitat

de la comunicació i la informació sobre el nostre entorn més immediat, sobretot si allò que es vol és transformar unes realitats que, com als anys setanta, encara són socialment injustes i, participativament, poc democràtiques.

J. Vicenç Rabadán

FIGUERES, J.M.

12 periodistes dels anys trenta

Barcelona: Col·legi de Periodistes i Diputació de Barcelona, 1994

Col·lecció «Vaixells de Vapor», núm. 16

L'entrevista com a mètode de coneixement ha accentuat en els últims trenta anys la seva condició de gènere recuperador, divulgador i, fins i tot, constructor de la imatge, la identitat i la memòria d'un país, el nostre, perdut i silenciari per les adversitats. Aquest perfil del gènere ja el van evidenciar Baltasar Porcel i Montserrat Roig a les planes de *Serra d'Or* i *Destino* a partir de l'any 1965. La conversa i el diàleg amb les figures excepcionals, el que Porcel en diu *els mites del país* —Josep Carner, Víctor Català, Joan Oliver, Josep Trueta, Llorenç Villalonga—, han fet de pont cap al passat per a tota una generació. El treball de Josep M. Figueres s'hauria d'ubicar, per la qualitat dels entrevistats, entre els hereus d'aquests exercicis recuperadors de Porcel i de Roig.

Josep M. Figueres, amb una cama al terreny de la recerca periodística i l'altra al de la historiogràfica, reprèn el bell mètode de la conversa com a font de coneixement en aquest llibre que es cabussa en la premsa dels anys trenta amb dotze entrevistes amb periodistes d'aquell tempestuós decenni: Josep M. Lladó, Joaquim Ventalló, Sempronio, Esteve Busquets, Emili Granier, Josep M. Xicota, Víctor Alba, Tísner, Pere Calders, Carles Sentís, Marià Casasús i Anna Murià. El projecte va néixer d'un encàrrec del Centre d'Investigació de la Comunicació, i es va

dur a terme al llarg dels anys 1990 i 1991. L'extrema fragilitat d'aquest procés recuperador de la memòria es va palesar en la mort, abans de sortir el llibre, de dos dels entrevistats: Esteve Busquets i Pere Calders. Abans d'iniciar-se les trobades, tres dels periodistes seleccionats també havien finat.

Atenent el contingut, aquesta compilació de records en què es converteix el llibre pinta una panoràmica rica iicolorida del món català de la premsa dels anys vint i trenta. Pel decorat —les fosques i migrades redaccions, amb una sola taula al bell mig i màquines d'escriure que ningú no fa servir—, hi desfilen els joves periodistes repentins que, com Lladó, el primer dia que entren a una redacció hi troben Sagarra, Pla, Foix, Soldevila i Carner. «Vaig arribar a casa i no sabia si havia somniat o havia anat, per unes hores, a un altre món» (p. 87). Al seu entorn es descabdellen esdeveniments cinglants per al destí final del país —del qual, com en una tragèdia clàssica, ja en sabem la sort—, protagonitzats per Primo de Rivera, Macià, Companys, Pi i Sunyer, Rovira i Virgili, Nicolau d'Olivero o Tarradelles, entre d'altres.

En aquest sentit, la millor virtut del treball que glossem és la de continuar la línia de presentació de les condicions de treball dels periodistes de l'època, curiosos *modus facendi*, que ja trobem als homenots de Pla

—dedicats a Gaziell o a Miró i Folguera i *La Publicitat*—, a la novel·la *Servitud* de Puig i Ferrater o a *La història de La Vanguardia*, del mateix Gaziell. És el periodisme dels temps heroics que ens fa admirar un moment contradictori per a la premsa, que ja ha donat el tomb d'esdevenir multitudinària —com corroboren els tiratges i la rellevància social que ostenta— en una nova societat-cultura urbana però que encara no ha industrialitzat per complet els seus processos productius, i, sobretot, no ha modernitzat tampoc les retribucions dels redactors —com se sap, molt més mal pagats i considerats que els treballadors de tallers—, que sistemàticament compatibilitzen la feina al diari amb una altra que els permet menjar cada dia.

Al fil de la narració dels protagonistes, però, copsem l'evolució cap al professionalisme. Destaca en aquest terreny l'aportació, subratllada per diversos entrevistats, de Josep Escuder, redactor en cap d'un diari vespertí moderníssim per a l'època, *Última Hora*, que treballa l'aportació noticiosa de les fotografies i la manera americana de redactar nous gèneres, com ara l'entrevista. Escuder havia estat treballant a Nord-amèrica i en venia ple d'idees. Aquesta lenta, però ferma, evolució fou brutalment estroncada per una guerra.

No va ser aquest l'únic procés estroncat. Als anys trenta a Barcelona es distribuïen *L'Opinió*, *La Rambla*, *La Veu de Catalunya*, *La Publicitat* (sens dubte, el més important), *La Humanitat*, *El Matí*, *Última Hora*... La premsa en català suma-

va aleshores —proporcionalment— molts més lectors que ara mateix: què ha succeït? Certament, l'ensulsiada va ser fenomenal, d'un gruix que aquest treball permet capir bé.

D'altra banda, atenent a la manera de presentar aquesta munió de dades i de detalls, com admet al pròleg Josep M. Cadena, «possiblement d'aquesta exhuberència de referències se'n ressenteix un pèl el llibre en el seu conjunt». Figueres s'ha col·locat els guants d'investigador historiogràfic per manipular amb asèpsia desenes de cintes enregistrades. Cap concessió a l'amenitat —només ens fa l'ullet als breus retrats d'abans de cada entrevista. És el llibre d'un documentalista, un treball redactat, no escrit, en què l'investigador no vol perdre ni una dada, ni un detall—, encara que ja hagi estat apuntat tres vegades per anteriors entrevistats. D'això, és clar, se'n ressenteix molt el llibre, que a estones sembla constituït per dotze capítols d'una mateixa entrevista, no ja pel que s'hi explica —que difereix en alguns casos i en altres és calcat—, sinó pel to emprat, l'homogeneïtzat registre lingüístic amb què es transcriuen les respostes, i pel ritme amb què es dota cada entrevista i el llibre en general.

Bo i mantenint la seva vàlua documental, això és el que allunya el treball de ser una peça rodona que recreï no només una època sinó, també, els personatges que la van fer possible.

David Vidal i Castell

CASASÚS, Josep Maria
Periodística catalana comparada
Barcelona: Pòrtic. 1993

El periodisme té a Catalunya una llarga i rica tradició, d'acord amb un desenvolupament important de l'activitat en una ciutat com Barcelona, que és el segon pol de l'Estat pel que fa a l'edició de publi-

cacions i a nombre de professionals des del segle XIX. Des d'aleshores, han sorgit periodistes com ara Joan Mañé i Flaquer, Valentí Almirall, Francisco Peris Mencheta, Joan Maragall, Miquel dels Sants